

NORGES HØYESTERETT

Den 22. desember 2010 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2010-02212-A, (sak nr. 2010/1115), straffesak, anke over kjennelse,

Advokatfirmaet A AS

(advokat Erik Keiserud)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Marianne Djupesland)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Øie**: Saken gjelder spørsmålet om reglene om advokaters taushetsplikt er til hinder for å gi et advokatfirma pålegg om å utlevere til ØKOKRIM opplysninger om hvem som er mottakeren av tre spesifiserte overføringer over firmaets klientkonto, jf. straffeprosessloven § 119 og § 210.
- (2) Statsadvokatene ved ØKOKRIM tok 9. mars 2010 ut tiltale mot B, C og D for flere økonomiske lovbrudd. Post III og IV i tiltalebeslutningen lyder slik:

”For nr. 2 og 3 [C og D]

III Straffeloven § 270, jf § 271,
for i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved å fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse, rettsstridig å ha forledet noen til en handling som voldt tap, idet bedrageriet anses som grovt, særlig fordi handlingen har voldt betydelig økonomisk skade, eller medvirket til dette.

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

I perioden fra desember 2005 til februar 2007 overførte investoren E totalt ca. kr. 15 600 000 til selskapene F AS, G AS og H AS, enten som lån og/eller konvertibelt lån til nevnte selskaper, samt for kjøp av aksjer i I AS. E ble forespeilet at midlene som ble overført skulle anvendes til utvikling av ulike teknologiske prosjekter. Han [tiltalte] fortiet at pengene skulle benyttes til, eller ble benyttet til, andre formål, herunder privat forbruk, oppgjør av eldre personlig gjeld, samt oppgjør av eldre gjeld tilhørende nærstående selskaper. Ved Es overføring til kjøp av aksjer i I ble det fortiet at han [tiltalte] ikke hadde til hensikt å overføre aksjene til E. E ble således påført et tap eller fare for tap tilsvarende overføringene.

Forholdet er grovt særlig fordi handlingen har påført E betydelig økonomisk tap.

For nr. 1 [B]

IV Straffeloven § 317 første ledd jf fjerde ledd, for å motta eller skaffe seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling eller yte bistand til å sikre slikt utbytte for en annen. Heleriet/hvitvaskingen anses som grovt særlig på grunn av verdien av utbyttet og størrelsen på den fordelen han har skaffet seg og andre.

Grunnlag er følgende forhold:

I egenskap av regnskapsansvarlig førte han regnskapene for selskapene F AS, G AS og H AS. Gjennom regnskapsføringen skjulte han utbyttet fra den straffbare handling som beskrevet i taltalens post III ved at grunnlaget for overføringene ikke fremgikk av bilagene, hvilket medførte at berettigelsen til de overførte beløp vanskelig lot seg etterprøve, samt at han skaffet seg og/eller mottok direkte og indirekte vesentlige deler av nevnte utbytte. Videre sikret han deler av utbyttet ved å overføre deler av de samme midlene til de tiltalte som nevnt i post III, deres felles fordringshavere samt til nærstående selskaper og disse selskaperes fordringshavere.

Forholdet er grovt særlig fordi det gjelder et betydelig beløp som er sikret og overført til seg selv og andre.”

- (3) ØKOKRIM fremsatte 18. mars 2010 begjæring for Oslo tingrett om å beslutte utleveringspålegg overfor Advokatfirmaet A AS. Den sentrale del av begrunnelsen var slik:

”Bevistemaet i taltalens post III og IV består i hovedsak i å følge pengestrømmer ut av F AS og G AS for å kartlegge overføringenes berettigelse, herunder om de har gått til det avtalte formål. Overføringer via advokaters klientkonto stopper i utgangspunktet spor og vanskeliggjør oppklaringen.”

- (4) Oslo tingrett sammenfattet i beslutning 19. mars 2010 begjæringen slik:

”1. Utskrift av klientkonto med underbilag som viser berettigelsen til pengene for følgende transaksjoner:

- a. Utbetaling fra bankkontoen til F AS (org.nr. -----) til Advokatfirmaet A AS' klientkonto på henholdsvis kr 1 000 000 den 3. mars 2006 og kr 200 000 den 6. mars 2006.
- b. Utbetaling fra bankkontoen til G AS (org.nr. -----) til Advokatfirmaet A AS' klientkonto på kr 1 264 604 den 3. mai 2006.

2. Utskrift av klientkonto og underbilag der advokatfirmaet har vært mellomledd for andre pengeoverføringer mellom de tiltalte eller deres selskaper.”

- (5) Tingretten la til grunn at opplysninger om pengeoverføringer ikke omfattes av advokaters taushetsplikt og tok begjæringen til følge.

- (6) Advokatfirmaet A anket til Borgarting lagmannsrett. Om bakgrunnen for pengeoverføringene ble det i anken opplyst at firmaet hadde bistått en klient i en tvist som ledd i et alminnelig advokatoppdrag, og at det ble inngått en forliksavtale mellom partene hvor klienten fikk oppgjør over klientkontoen.
- (7) For lagmannsretten begrenset ØKOKRIM begjæringen om utleveringspålegg til å gjelde utskrift av klientkonto som viser mottaker for de tre angitte transaksjonene. Den delen av begjæringen punkt 1 som gjaldt ”underbilag som viser berettigelsen av ... transaksjonene”, samt begjæringen punkt 2 ble følgelig trukket. ØKOKRIM uttalte videre:
- ”I den grad det foreligger overskuddsinformasjon i en slik kontoutskrift som for eksempel dato for overføring til mottaker, beløp m.v. kan dette selvsagt strykes over (”sladdes”) før overlevering til ØKOKRIM. Formålet med utleveringspålegget, er ene og alene å få kunnskap om identiteten til mottaker av midler som opprinnelig kommer fra fornærmede E.”**
- (8) Borgarting lagmannsrett tok ved kjennelse 4. juni 2010 begjæringen til følge. Kjennelsen har slik slutning:
- ”Advokatfirmaet A AS pålegges å utlevere utskrift av klientkonto som viser mottaker for følgende transaksjoner:**
- a. **Utbetaling fra bankkontoen til F AS (org.nr. -----) til Advokatfirmaet A AS' klientkonto på henholdsvis kr 1 000 000 den 3. mars 2006 og kr 200 000 den 6. mars 2006.**
 - b. **Utbetaling fra bankkontoen til G AS (org. nr. -----) til Advokatfirmaet A AS' klientkonto på kr 1 264 604 den 3. mai 2006.”**
- (9) Lagmannsretten la under henvisning til avgjørelsen i Rt. 1999 side 911 til grunn at taushetsplikten ikke omfatter opplysning om eksistensen av et klientforhold med mindre ”kunnskap om klientens navn vil kunne lede til at opplysninger som klienten har betrodd sin advokat, derved kan bli kjent, eller at opplysning om klientforholdets eksistens innebærer eller er egnet til å vise at opplysninger som i seg selv vil være taushetsbelagt, kan bli røpet”. Lagmannsretten uttalte videre at pengeoverføringer som har skjedd til eller fra klienter over konti som advokaten har rådighet over, i utgangspunktet ikke er vernet av taushetsplikten.
- (10) Saken ble både i tingretten og lagmannsretten behandlet skriftlig.
- (11) Advokatfirmaet A har anket til Høyesterett over lagmannsrettens lovtolkning. Høyesteretts ankeutvalg besluttet 24. september 2010 at ankesaken i sin helhet skal avgjøres av Høyesterett i avdeling med fem dommere, jf. domstolloven § 5 første ledd andre punktum.
- (12) Den ankende part – *Advokatfirmaet A AS* – har i hovedtrekk anført:
- (13) Prinsipalt anføres det at advokater etter straffeprosessloven § 119 har plikt til å bevare taushet om klientens navn. I Rt. 1999 side 911 la riktignok flertallet til grunn at navnet på en klient bare omfattes av taushetsplikten dersom det er konkret mulighet for at noe som kan sies å være betrodd advokaten, blir røpet om navnet på klienten blir kjent. Denne avgjørelsen er imidlertid i realiteten fraveket i avgjørelsen i Rt. 2006 side 1071.

Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse 21. juni 1990 (HR-305-k), Rt. 1955 side 191, Rt. 1929 side 767 samt Rt. 2000 side 788 bygger opp om dette resultatet.

- (14) Reelle hensyn taler med styrke for at klientens navn omfattes av taushetsplikten. Blant annet vil den regelen som flertallet stilte opp i Rt. 1999 side 911, være umulig å praktisere. Trår advokaten feil, risikerer han erstatningsansvar og straff. Hensynet til å bekjempe alvorlig kriminalitet ivaretas av rapporteringsplikten etter hvitvaskingsloven, som også gjelder for advokater.
- (15) Det er ikke rettslig grunnlag for å gjøre unntak fra plikten til å bevare taushet om navnet på en klient når en advokat – som ledd i egentlig advokatvirksomhet – har forestått en pengeoverføring over sin klientkonto. Rt. 2008 side 645 gjaldt et annet forhold og har ikke overføringsverdi for dette spørsmålet. Hvitvaskingsloven tilsier heller ikke et slikt unntak – snarere tvert imot. Loven har i § 18 andre ledd nettopp unntatt transaksjoner i tilknytning til egentlig advokatvirksomhet fra rapporteringsplikten.
- (16) Dersom Høyesterett skulle komme til at resultatet i Rt. 1999 side 911 skal legges til grunn, anføres det subsidiært at lagmannsretten har tolket rettsregelen i denne kjennelsen for snevert.
- (17) Advokatfirmaet A AS har lagt ned slik påstand:
- ”1. Oslo tingretts beslutning og Borgarting lagmannsretts kjennelse oppheves.
2. Advokatfirmaet A AS tilkjennes sakens omkostninger for lagmannsretten og Høyesterett.”
- (18) Ankemotparten – ØKOKRIM – har i hovedtrekk anført:
- (19) Vitneforbudet i straffeprosessloven § 119 er ikke til hinder for at retten kan pålegge en advokat å utlevere kontoutskrift som viser hvem som er mottaker av pengeoverføringer som går over advokatkontorets klientkonto. Rt. 2008 side 645 stiller opp en hovedregel om at pengeoverføringer ikke omfattes av taushetsplikten. Riktignok var de faktiske forhold i saken andre enn i den foreliggende sak, men ankeutvalget kom i kjennelsen avsnitt 47, jf. avsnitt 46 med helt generelle uttalelser.
- (20) Hvitvaskingsloven er et støtteargument ved tolkningen. Unntaket i § 18 andre ledd omfatter ikke gjennomføring av transaksjoner. Det gjelder selv om transaksjonen skjer som ledd i egentlig advokatvirksomhet. En advokat har dermed rapporteringsplikt om mistenkelige transaksjoner det inngår i hans alminnelige advokatoppdrag å gjennomføre, jf. § 18 første ledd. Det ville gitt dårlig sammenheng i rettssystemet om en advokat som ikke har oppfattet en transaksjon som mistenkelig – og dermed ikke har rapportert den til ØKOKRIM – etter at transaksjonen er gjennomført skulle ha taushetsplikt om hvem som er mottakeren av pengene.
- (21) Også reelle hensyn tilsier at taushetsplikten ikke omfatter navnet på mottakeren av en overføring over en advokats klientkonto. Politi og påtalemyndighet må ikke bli forhindret i å etterforske pengespor. En advokats klientkonto kan lett bli et fristed for ulovlige transaksjoner ved at overføring av utbytte skjules i en avtale som – for både advokaten og omverdenen – fremtrer som reell.

- (22) At mottakeren av overføringen er en klient, kan ikke endre utgangspunktet om at pengeoverføringer ikke omfattes av taushetsplikten. Pengeoverføringer er ikke bistand som en advokat gir i kraft av sin stilling; han trer ut av advokatrollen og opptrer bare som mellommann. Hensynene bak taushetsplikten gjør seg da ikke lenger gjeldende. Dersom klienten vil unngå å få sitt navn eksponert gjennom utleveringspålegg til advokaten, står det ham fritt å overføre pengene på annen måte enn over klientkontoen. Det følger uansett av Rt. 1999 side 911 at klientens navn ikke uten videre omfattes av advokatens taushetsplikt. Avgjørelsen i Rt. 2006 side 1071 har ikke satt avgjørelsen fra 1999 til side.
- (23) Det er heller ikke av betydning at pengeoverføringen springer ut av et forlik i en tvist hvor advokaten har bistått. Advokatens juridiske oppdrag er avsluttet ved forliket, og den etterfølgende transaksjonen har ikke direkte sammenheng med den juridiske bistanden. Riktignok er overføringen knyttet til et rettsstiftende grunnlag, men det er helt vanlig ved pengeoverføringer. Det er praktisk sett fullt mulig å skille opplysninger om oppfyllelsen av forliket fra opplysninger om rettshjelpsoppdraget.
- (24) ØKOKRIM har lagt ned slik påstand:
- ”Anken forkastes.”**
- (25) *Mitt syn på saken*
- (26) Saken gjelder anke over lagmannsrettens avgjørelse av anke over en beslutning. Høyesteretts kompetanse er dermed begrenset til å prøve lagmannsrettens lovtolkning og saksbehandling, jf. straffeprosessloven § 388 første ledd nr. 2 og 3. Lagmannsrettens konkrete rettsanvendelse kan Høyesterett ikke prøve.
- (27) Etter straffeprosessloven § 210 kan retten pålegge besitteren å utlevere ”ting som antas å ha betydning som bevis”, såfremt han plikter å vitne i saken. Lovens hovedregel er at enhver har plikt til å forklare seg for retten, se § 108, men unntak følger blant annet av bevisforbudet i § 119, hvor første ledd lyder slik:
- ”Uten samtykke av den som har krav på hemmelighold, må retten ikke ta imot forklaring av prester i statskirken, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, meklingsmenn i ekteskapsaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling.”**
- (28) Tvisteloven § 22-5 har en tilsvarende bestemmelse for sivile saker. Brudd på advokatens taushetsplikt er straffbart etter straffeloven § 144.
- (29) I rettspraksis er det lagt til grunn at bevisforbudet bare omfatter ”den egentlige advokatvirksomhet – juridisk bistand og rådgivning” i og utenfor rettergang, se Rt. 2008 side 645 avsnitt 47 med videre henvisning.
- (30) Spørsmålet i saken er om reglene om advokatens taushetsplikt er til hinder for at et advokatfirma pålegges å utlevere til ØKOKRIM opplysninger om hvem som er mottakeren av overføringer over firmaets klientkonto. Dette reiser to tolknings spørsmål: Er en pengeoverføring som skjer som en integrert del av en advokats egentlige advokatvirksomhet, vernet av taushetsplikten, og omfatter et eventuelt vern også navnet på advokatens klient?

- (31) Jeg ser først på spørsmålet om opplysninger om pengeoverføringer faller inn under taushetsplikten. Påtalemyndigheten har anført at det følger av Rt. 2008 side 645 at slike opplysninger ikke omfattes. Det heter i avgjørelsen avsnitt 47 til 49:

”(47) Ankeutvalget kan imidlertid ikke se at lagmannsretten har gitt uttrykk for noen uriktig lovtolkning når den har uttalt at pengeoverføringer som er skjedd til eller fra klienter gjennom kontoer som advokaten har rådighet over, 'i utgangspunktet' ligger utenfor det som kan anses som advokatvirksomhet. Som påpekt i Rt. 1999 side 911, er det bare 'den egentlige advokatvirksomhet – juridisk bistand og rådgivning' som er omfattet av bevisforbudet i straffeprosessloven § 119. I tilfeller hvor en advokat driver eiendomsmevling eller formuesrådgivning eller bestyrer dødsbo, vil bevisforbudet i § 119 som utgangspunkt ikke gjelde for disse virksomhetene. ...

(48) Som nevnt har lagmannsretten lagt til grunn at bistand til pengeoverføringer 'i utgangspunktet' faller utenfor § 119. Samtidig har den tilføyd:

'Lagmannsretten bemerker likevel at de fleste av de personene som beslagene er knyttet til, på beslagstidspunktet var eller hadde vært knyttet til B i klientforhold som ligger innenfor begrepet advokatvirksomhet. Ut fra dette vil det være klart at beslag av dokumenter basert på at disse ikke gjelder advokatvirksomhet, må bygge på en vurdering av det enkelte dokumentet, og ikke kan skje samlet, for eksempel for en hel saksmappe merket med klientens navn.'

(49) Etter utvalgets oppfatning bygger disse uttalelsene på en riktig tolking av straffeprosessloven § 204 første ledd."

- (32) Når ankeutvalgets avgjørelse leses i sammenheng og sammenholdes med lagmannsrettens avgjørelse, fremgår det at uttalelsen om at opplysninger om pengeoverføringer i utgangspunktet faller utenfor taushetsplikten, gjelder pengeoverføringer som ikke inngår som ledd i egentlig advokatvirksomhet. Avgjørelsen er ikke prejudikat for at pengeoverføringer generelt faller utenfor. Tvert imot synes det å følge forutsetningsvis av avsnitt 48, jf. avsnitt 49 at opplysninger om pengeoverføringer som er skjedd som ledd i et regulært advokatoppdrag, omfattes av taushetsplikten.
- (33) Begrunnelsen for taushetsplikten i § 119 er at folk skal kunne søke profesjonell behandling, hjelp eller råd fra yrkesutøvere som omfattes av bestemmelsen, uten at opplysninger de i den forbindelse gir, skal komme ut eller bli gitt videre, se Rt. 2006 side 633 med videre henvisninger. Advokaters taushetsplikt skal altså verne fortroligheten mellom klient og advokat. Dette vil bidra til at man får materielt riktige avgjørelser og er dermed en viktig rettssikkerhetsgaranti.
- (34) Å besørge overførsel av penger til eller fra klienter over klientkontoen kan inngå som et helt ordinært ledd i en advokats egentlige advokatvirksomhet. Oppgjøret mellom partene i en rettsak eller et utenrettslig forlik vil for eksempel ofte skje over klientkontoen. Hensynene bak taushetsplikten tilsier at alle ledd i et ordinært advokatoppdrag omfattes av taushetsplikten, også transaksjoner. Dersom advokaten for eksempel skulle kunne gi opplysninger om størrelsen på beløpet som er overført, ville man ikke sjelden kunne slutte seg til innholdet i et forlik eller lignende, og det ville kunne uthule det vernet reglene om taushetsplikt er ment å gi.
- (35) Hensynene bak reglene om taushetsplikt gjør seg gjeldende også når det kan være risiko for at pengene stammer fra en straffbar handling. Det er nettopp når en person er i en presset situasjon, behovet for å kunne søke råd i fortrolighet kan være størst. Dette er

treffende beskrevet i Ot.prp. nr. 13 (1998-1999) Om lov om helsepersonell m v (helsepersonelloven) side 83:

”Taushetsplikten begrunnes også med at pasienten skal få behandling. Dersom legen eller annet helsepersonell ikke hadde taushetsplikt, kunne pasienten unnlata å oppsøke hjelp av frykt for informasjonsflyt. Særlig aktuelt vil dette kunne være dersom pasienten har vært involvert i straffbare handlinger eller søker å unndra seg kontroll fra andre offentlige myndigheter. Et formål er nettopp at mennesker med behov for helsehjelp til seg selv, barn eller ev andre pårørende, skal oppsøke helsevesenet uavhengig av atferd eller livssituasjonen for øvrig. ... Tilsvarende vil pasienter som har oppsøkt lege kunne holde tilbake opplysninger av frykt for at legen bringer disse videre. Dette kunne medføre at legen fikk et utilstrekkelig beslutningsgrunnlag, som igjen ville kunne få uheldige følger for helsehjelpens innhold. Hensiktsmessig samhandling mellom behandler og pasient forutsetter et tillitsforhold mellom partene. Taushetsplikten skal legge forholdene til rette for at pasienten føler trygghet med hensyn til å gi informasjon som kan være nødvendig for at helsepersonell skal kunne yte et best mulig hjelpetilbud. En frykt for informasjonsspredning vil kunne være et problem for helsevesenet.”

- (36) Uttalelsen gjelder taushetsplikten for helsepersonell, men tilsvarende hensyn gjør seg etter mitt syn langt på vei også gjeldende for advokaters taushetsplikt.
- (37) Samfunnets behov for å kunne avdekke og strafforfølge straffbare handlinger vil kunne begrunne at det blir gjort unntak fra reglene om taushetsplikt. Slike unntak er innført på enkeltområder etter grundige overveielser, se for eksempel straffeloven § 139 og barnevernloven § 6-7.
- (38) Viktige unntak fra advokaters taushetsplikt er gjort i regler i hvitvaskingsloven om rapporteringsplikt om mistenkelige transaksjoner, se § 18 første ledd, jf. § 4 andre ledd nr. 3. Advokater har likevel ikke plikt til å rapportere om forhold som ”de har fått kjennskap til gjennom arbeidet med å fastslå klientens rettsstilling, eller ... før, under eller etter en rettssak, når de forhold opplysningene omhandler har direkte tilknytning til rettstvisten”, se § 18 andre ledd.
- (39) Aktor har anført at pengeoverføringer over en advokats klientkonto som ledd i arbeid med å fastslå en klients rettsstilling eller i forbindelse med rettssak, ikke omfattes av unntaket i § 18 andre ledd, og at reglene om advokaters taushetsplikt i straffeprosessloven § 119 bør tolkes på samme måte, slik at det blir samsvar mellom de to regelsett. Jeg kan imidlertid ikke se at det er holdepunkter for at pengetransaksjoner som knytter seg direkte til rettstvister, faller utenfor unntaket i § 18 andre ledd. Sammenhengen mellom § 18 og § 4 andre ledd nr. 3, jf. § 2 nr. 2 taler imot en slik forståelse. Det samme gjør uttalelser i forarbeidene. Jeg viser særlig til følgende uttalelse i rapporten til arbeidsgruppen som forberedte lovfestingen av hvitvaskingsreglene, gjengitt i Ot.prp. nr. 72 (2002–2003) punkt 6.3 om unntak fra rapporteringsplikten for advokater mv. på side 56 i proposisjonen:

”En mulighet er å begrense unntaket til å gjelde opplysninger advokaten mottar i forbindelse med sakførsel. Løsningen nødvendiggjør en nærmere avgrensning av rapporteringsplikten. I samsvar med direktivet foreslår arbeidsgruppen at unntaket i så fall gjøres gjeldende for opplysninger advokaten mottar ’før, under og etter’ en rettssak. Samtidig bør det være et vilkår for unntak at vedkommende opplysning har tilknytning til den aktuelle rettssaken. Dersom en person som er varetektsfengslet ber sin advokat foreta en mistenkelig transaksjon som ikke har tilknytning til saken, vil advokaten etter forslaget ha rapporteringsplikt om dette forholdet. ... Unntaket vil for

eksempel også kunne få anvendelse i en situasjon hvor det foreligger en rimelig klar mulighet for rettssak, men hvor det senere inngås forlik i saken.”

- (40) Det må kunne slutes av denne uttalelsen at transaksjoner som har direkte tilknytning til en rettssak eller et forlik, omfattes av unntaket. Hvitvaskingsloven er på denne bakgrunnen et tolkningsmoment til støtte for at pengeoverføringer omfattes av bevisforbudet i straffeprosessloven § 119. Til tross for at hensynet til effektivt å kunne bekjempe hvitvasking av utbytte av straffbare handlinger og finansiering av terrorisme ble ansett som tungtveiende, var det under lovforberedelsen allmenn enighet om at det måtte gjøres temmelig vidtgående unntak for advokater. Jeg viser særlig til den nevnte proposisjonen kapittel 3 og punkt 6.3. Loven bygger ellers på at behovet for hvitvasking er størst ved finansielle transaksjoner som faller utenfor advokaters egentlige virksomhet, se proposisjonen punkt 6.3.4.
- (41) Dersom det skulle vise seg at de rettslige rammer for å pålegge advokater å gi opplysninger om mulige straffbare forhold er for snevre, vil det være lovgivers oppgave å vurdere om rettstilstanden bør endres.
- (42) Min konklusjon er etter dette at opplysninger om pengeoverføringer som skjer som ledd i en advokats egentlige virksomhet, omfattes av taushetsplikten.
- (43) Jeg går nå over til spørsmålet om taushetsplikten også omfatter navnet på advokatens klient.
- (44) Det har i flere saker vært lagt til grunn at legers taushetsplikt omfatter opplysning om hvorvidt vedkommende har hatt en bestemt person som pasient, se Rt. 1929 side 767, Rt. 1955 side 191 og Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse 21. juni 1990 (HR-305-k); se også Rt. 2000 side 788 på side 796, som gjaldt taushetsplikt for en psykolog. Høyesterett/kjæremålsutvalget synes i disse avgjørelsene å forutsette at forbudet mot å opplyse om pasientens navn, gjelder generelt. Siden regler om bevisforbud er de samme for leger, psykologer og advokater, har avgjørelsene interesse også for spørsmålet om omfanget av advokaters taushetsplikt. Rekkevidden av taushetsplikten kom imidlertid ikke på spissen i de nevnte saker, da det i alle sakene synes å ha vært konkret mulighet for at sensitive opplysninger kunne bli røpet dersom navnet på pasienten ble gjort kjent.
- (45) I Rt. 1999 side 911 la flertallet til grunn at navnet på en klient bare omfattes av advokaters taushetsplikt dersom det er konkret mulighet for at noe som kan sies å være betrodd advokaten, blir røpet om navnet på klienten blir kjent. Avgjørelsen ble avsagt med tre mot to stemmer. Flertallet begrunnet sitt syn slik:

”Ved tolkning av straffeprosessloven § 119 tar jeg utgangspunkt i det forhold at bestemmelsen er resultatet av en avveining av to viktige hensyn: på den ene side behovet for en beskyttet kommunikasjon med visse yrkesgrupper, deriblant en klient med sin advokat, og på den annen side den vitneplikt som består i straffesaker og som har sitt grunnlag i behovet for at sannheten kommer frem under rettergang. Denne avveiningen har ført til at enkelte profesjoner er unntatt vitneplikt for det som er dem betrodd i deres stilling. Retten skal nekte å ta imot slike vitneprov.

Med bakgrunn i at diskresjonshensynet overfor klienten brytes mot hensynet til straffesakens riktige opplysning, er det lagt til grunn at ikke enhver kontakt mellom klient og advokat er beskyttet av bevisforbudet. Det gjelder bare innenfor den egentlige advokatvirksomhet - juridisk bistand og rådgivning ...

I vår sak er det på det rene at de opplysningene politiet ønsker fra advokat I klient, ikke har noen sammenheng med det påberopte klientforholdet. Det dreier seg ikke om noe klienten har betrodd I som juridisk rådgiver. Spørsmålet er utelukkende om selve det forhold at han er klient hos advokat I, utløser bevisforbudet.

... Det er ikke naturlig å anse klientforholdet som sådant å være 'betrodd' advokaten. Bestemmelsens ordlyd taler således til fordel for at forbudet først inntreder der det er en konkret mulighet for at noe som kan sies å være betrodd advokaten, blir røpet."

- (46) Som det fremheves i votumet, var saksforholdet spesielt. Forsvareren i en drapssak hadde undersøkt et anonymt tips med to av sine andre klienter, og politiet ville deretter vite hvem de to klientene var, noe advokaten nektet å besvare. Henvendelsen til de to hadde følgelig ikke noen sammenheng med klientforholdene, og opplysningene kunne ikke betraktes som betroelser som faller innenfor området for straffeprosessloven § 119.
- (47) Jeg antar at det vil kunne være langt vanskeligere å vurdere konkret betydningen av å opplyse om klientens navn når det aktuelle klientforholdet har forbindelseslinjer til det saksforhold som har utløst begjæringen om opplysning om navnet, enn når det ikke er slik tilknytning:
- (48) I det sistnevnte tilfellet vil utgangspunktet være at advokaten ved å opplyse om klientens navn, bare vil røpe at denne personen har hatt behov for juridisk rådgivning eller bistand av en eller annen art. Spørsmålet om han også røper opplysninger som må anses for å være betrodd ham av klienten, vil særlig kunne bero på forhold som advokaten selv har oversikt over, som at advokaten driver en begrenset praksis, for eksempel bare tar straffesaker, eller at han tidligere har gitt opplysninger om arten av advokatoppdraget som kan gi grunnlag for nærmere slutninger om oppdragets art – slik tilfellet var i saken i Rt. 1999 side 911.
- (49) Er det derimot forbindelseslinjer mellom klientforholdet og det saksforhold som utløser begjæringen om informasjon om navnet på klienten, vil den som fremmer begjæringen, kunne sitte med informasjon som sammen med opplysning om klientens navn, kan danne grunnlag for slutninger eller spekulasjoner om forhold som er betrodd advokaten. Siden advokaten sjelden vil vite hvilke opplysninger den som fremmer begjæringen har, vil det dermed også kunne være vanskelig eller umulig for ham å ha full oversikt over hva som vil bli konsekvensene av at klientens navn opplyses. Dette kan gjøre den regel flertallet stilte opp i Rt. 1999 side 911 vanskelig å praktisere og sette advokaten i en svært vanskelig situasjon, ikke minst fordi brudd på taushetsplikten er straffbelagt.
- (50) Selv om flertallets uttalelse i Rt. 1999 side 911 var generelt formulert, kan det ved vurderingen av rekkevidden av avgjørelsen etter mitt syn ikke ses bort fra de problemer gjennomføringen av den regel flertallet stiller opp, kan medføre i saker hvor det er forbindelseslinjer mellom klientforholdet og det saksforhold som begrunner begjæringen om informasjon om klientens navn. Jeg antar det vil være en slik kobling i langt de fleste saker hvor det er spørsmål om en advokat kan opplyse om navnet på en klient uten å krenke taushetsplikten. Uansett kan den regel flertallet stiller opp, være problematisk også der det ikke er en slik kobling. Jeg nøyer meg med å henvise til mindretallets votum.
- (51) En sentral del av flertallets begrunnelse synes for øvrig å ha vært knyttet til hva som er en naturlig språklig forståelse av begrepet "som er betrodd" advokaten i hans stilling. Innholdet i dette begrepet har imidlertid blitt ytterligere presisert i senere rettspraksis, se Rt. 2006 side 1071 avsnitt 20 flg. Her uttaler en enstemmig Høyesterett at begrepet

betroelse ikke bare omfatter informasjon gitt i fortrolige samtaler mellom klient og advokat, men også informasjon advokaten på annen måte innhenter eller får tilgang til på vegne av klienten i egenskap av sitt yrke og som ledd i klientforholdet. Denne avgrensningen av begrepet "som er betrodd", er etter min mening så vid at den også naturlig omfatter opplysning om klientens navn.

- (52) Også spørsmålet om en advokat har taushetsplikt om navnet på en klient, ble berørt i Rt. 2006 side 1071. Saken gjaldt hvorvidt opplysninger innhentet fra tredjemann av en privatetterforsker under utførelsen av et oppdrag for en advokat i forbindelse med et klientforhold, var omfattet av vitneforbudet i straffeprosessloven § 119. Høyesterett tok ved drøftelsen først stilling til om opplysningene ville vært omfattet av vitneforbudet dersom det hadde vært advokaten selv som hadde innhentet dem og uttalte da i avsnitt 21 og 22 følgende:

"(21) Skoghøy i Tvistemål (2001) side 572 uttrykker det slik at bestemmelsen er begrenset til å gjelde opplysninger en yrkesutøver har fått fra eller har innhentet på vegne av den som har søkt behandling eller råd hos yrkesutøveren, og det er også et vilkår at vedkommende er blitt kontaktet i egenskap av yrkesutøver. Opplysninger som yrkesutøveren har fått på annen måte, f.eks. privat eller uoppfordret fra personer som ikke opptrer på vegne av pasienten eller klienten, faller således utenfor. Videre sier han:

'Som opplysninger som er 'betrodd' en lege, en prest, en advokat m.v., kan ikke bare anses det som er blitt fortalt for vedkommende, men også det som fremgår av overleverte eller innhentede dokumenter, av det at vedkommende yrkesutøver er blitt kontaktet, og av situasjonen for øvrig. Dette må bl.a. innebære at taushetsplikten også må omfatte om yrkesutøveren har hatt en bestemt person som pasient eller klient. Også opplysninger som yrkesutøveren i anledning av oppdraget har innhentet fra tredjemann, må anses omfattet av taushetsplikten.'

(22) Etter mitt syn må dette være den riktige betraktningmåten. ..."

- (53) Skoghøy inntar i sitatet Høyesterett slutter seg til, det standpunkt at taushetsplikten omfatter om yrkesutøveren har hatt en bestemt person som pasient eller klient. Hvorvidt taushetsplikten omfatter eksistensen av et klientforhold, var imidlertid ikke tema i saken. Selv om avgjørelsen fra 2006 er et argument for at taushetsplikten omfatter klientforholdet, kan den ikke anses som en bindende fravikelse av avgjørelsen fra 1999. I så fall burde forholdet til 1999-avgjørelsen vært uttrykkelig drøftet, noe Høyesterett ikke hadde foranledning til å gjøre.
- (54) Etter en samlet vurdering av de nevnte kilder konkluderer jeg med at navnet på en klient i et egentlig advokatoppdrag må anses for å være omfattet av taushetsplikten. Dermed skal det ikke foretas noen nærmere vurdering av hvorvidt noe som kan anses for å være betrodd advokaten, vil bli røpet dersom navnet på klienten blir kjent. Lagmannsretten har etter dette bygget på feil lovtolkning.
- (55) Som jeg har vært inne på, har Høyesterett begrenset kompetanse i saken, og det vanlige vil da være at lovtolkningsfeil hos lagmannsretten må føre til at lagmannsrettens avgjørelse oppheves. I praksis er det imidlertid lagt til grunn at Høyesterett kan treffe ny avgjørelse dersom det ut fra korrekt lovtolkning og de faktiske forhold lagmannsretten har lagt til grunn, bare er ett mulig resultat. Når jeg nå har kommet til at transaksjoner som foretas som ledd i egentlige advokatoppdrag, er omfattet av taushetsplikten, og at dette også gjelder klientens navn, gjenstår det ikke mer å vurdere i den foreliggende sak. ØKOKRIMs begjæring om utleveringspålegg tas etter dette ikke til følge.

- (56) Advokatfirmaet A AS har etter analogi fra tvistelovens regler krevd sakskostnader for lagmannsretten og Høyesterett, jf. Høyesteretts kjennelse 16. november 2010 avsnitt 66 (HR-2010-1945-A) med videre henvisninger. Firmaet har vunnet saken fullt ut og bør tilkjennes sakskostnader etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2. Det er lagt frem omkostningsoppgave hvor det kreves 15 000 kroner i salær for lagmannsretten, 187 500 kroner i salær for Høyesterett og 11 000 kroner i utgifter. Kravet tas til følge.
- (57) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

1. ØKOKRIMs begjæring om utleveringspålegg overfor Advokatfirmaet A AS tas ikke til følge.
2. I sakskostnader for lagmannsretten og Høyesterett betaler staten ved ØKOKRIM til Advokatfirmaet A AS 213 500 – tohundreogtrettentusenfemhundre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelsen.

- (58) Dommer **Møse:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (59) Dommer **Normann:** Likeså.
- (60) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (61) Dommer **Skoghøy:** Likeså.

- (62) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. ØKOKRIMs begjæring om utleveringspålegg overfor Advokatfirmaet A AS tas ikke til følge.
2. I sakskostnader for lagmannsretten og Høyesterett betaler staten ved ØKOKRIM til Advokatfirmaet A AS 213 500 – tohundreogtrettentusenfemhundre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelsen.

Riktig utskrift bekreftes: